

Naslovio je Jutarnji list od 14. III 2015. godine intervju sa guvernerom HNB-a. Iznenadjujući intervju, iznenadjujući naslov, iznenadjujući odgovori na postavljena pitanja. Dio odgovora akutelnog guvernera „pije vodu“, a dio je vrlo vrlo upitan. Ipak kad gverner središnje banke daje intervju tada valja biti vrlo oprezan u interpretaciji.

Na žalost poželjni oprez u interpretaciji nije pokazao guverner centralne banke. Usporedio je Hrvatsku sa SFRJ što je dosta upitno, s jedne strane, i, s druge strane, usporedba, blago rečeno, zabrinjava jer si moramo postaviti pitanje da li je ta i takva usporedba najava mogućeg scenarija koju guverner u Lijepoj našoj očekuje? Želim vjerovati da nije.

Mnoga pitanja i odgovore koje je iznio guverner Vujčić neću komentirati. Za to postoji niz razloga. Usput ću samo pripomenuti da u centralnoj banci radi velik broj sposobnih mladih i manje mladih ekonomskih i monetarnih analitičara pa bi bilo dobro da se istraže hipoteze koje je guverner ekspliciorao.

Ja ću se osvrnuti na nekoliko pitanja koja su bila i bit će predmetom rasprave u narednom razdoblju. Predstojeći izbor samo su, za mene manje važni, dolijevanje ulja na vatru.

Tzv. Stabilizacijski program, koji ja nazivam Antiinflacijski, ima je za cilj stabilizaciju cijena. Psihološki dio inflacije, sukladno očekivanjima, bio je učinkovito savladan. Program nazivam Antiflacijskim upravo zato što nije, kao što je obećano, uslijedo razvojni program koji bi smanjio realni dio inflacije. Danas se guverner poziva na, užas u kojem smo se mi stariji odgajali, hiperinflaciju kao nužnu posljedicu napuštanja postojećeg cilja monetarne politike – stabilnost cijena. Upravo naglasak kako bi nepostojanje valutne klauzule rezultiralo hiperinflacijom nameće pitanje – što je s politikom fiksnog tečaja kune u odnosu na euro? Kao što znamo prošlo je gotovo 22 godine od vezivanja nacionalne valute kune za euro (zapravo najprije hrvatski dinar za njemačku marku, a potom kunu za marku i euro) a građani nikako da povjeruju kuni kao nacionalnom izrazu monetarnog suvereniteta. Tvrdnja koja je istaknuta u naslovu može se interpretirati kao promašena monetarna politika; sizifov posao centralne banke.

Koliko je meni poznato vezivanje nacionalne valute za euro, ili bilo koju drugu valutu, ima za cilj da građani odnosno zemlje steknu povjerenje u nacionalnu valutu, te da umjesto bijega u druge valute svoju likvidnost drže u nacionalnoj valuti. Umjesto toga centralna je banka omogućujući valutnu klauzulu i tako je iz nacionalne valute učinila monetarnog manekena a ne, što je morala

imati za cilj, suverena.

Tako su se odricanja kako bi se održao stabilan tečaj kune u odnosu na euro pokazala promašenom politikom. Umjesto stabilne kune imamo sve veći stupanj eurizacije što je aktivno podržavala centralna banka od uspostave hrvatske države i osmostaljenja centralne banke. Tako intervju guvernera centralne banke ne smiruje možebitne nevere u financijskom sustavu već ih podpiruje.

Slažem se s guvernerom da bi destabilizacija tečaja kune imalo dramatične posljedice. Slažem se da bi „preko noći“ podivljala inflacija i da bi se stabilnost financijskog sustava narušila sa svim implicitnim i eksplicitnim učincima. Međutim, postavlja se pitanje – zašto bi se to dogodilo ako je tečaj kune stabilan već 22 godine? Dragi čitatelju u tome je „kvaka 22“. Cjelokupna monetarna politika bila je usmjerena na psihološki dio inflacije. Nije se vodila briga o realnoj, troškovnoj, strukturnoj inflaciji. Upravo o troškovnoj strukturnoj, dakle, realnoj inflaciji trubim od donošenja tzv. Stabilizacijskog programa. Dragi čitatelju podsjetitiću vas da sam u svojoj knjizi „Ekonomska politika za 1995. godinu“ na 87. stranici ustvrdio da je realni dio inflacije u to vrijeme iznosio najmanje 4% mjesečno što na godišnjoj razini predstavlja stopu inflacije od 60%. Po prirodi stvari dio realne inflacije, imajući u vidu tvrdo monetarno ograničenje, se je istopilo ali ona danas nije manja na godišnjoj razini od 40%. Upravo to su razlozi zašto se danas protivim varijabiliziranju tečaja kune u odnosu na euro.

Umjesto promjene tečaja kune valja druge instrumente ekonomske politike podrediti tvrdom monetarnom ograničenju. U tom sam smislu predlagao, od spomenute 1995. godine do danas, nužne reforme poglavito na polju fiskalne politike. To je ostalo nezapaženo. Kolege koje su se zalagale za koncepciju i strategiju razvoja kao i moja malenkost u dobrim vremenima je nazivana katastrofičarima, a kada su vremena bila lošija, što je često bio slučaj, nostalgičarima. Dakle etikete su se djelile jer nismo željeli participirati u prodaji iluzija od koje su političari napravili poželjan proizvod svojim glasačima.

Vremena u kojima živimo moraju se nazvati olovnima. Međutim, to nikako ne znači da se valja ili čak da je nužno da se pomirimo sa sudbinom. Teška vremena valja shvatiti kao gordijski čvor koji valja razvezati. Ukoliko ga nije moguće razvezati valja se sjetiti kako je Aleksandar Makedonski mačem presjekao gordijski čvor. Prilikom razgovora s predsjednicom RH gospođom Kolindom Grabar Kitarović podvukao sam značaj da se sve političke stranke dogovore oko nekoliko pitanja. Jedno od njih je pitanje monetarne i kreditne politike. Nije dobro da se o tim prevažnim pitanjima, u sadašnjem treškom i bremenitom trenutku za Lijepu našu, rasprava prenese na ulicu pa bili to i „objektivni mediji“.

Razlog zašto predlažem predsjednici da o ovim pitanjima povede računa nalazim u činjenici da je premijer fiksirajući tečaj kune u odnosu na švicarski franak učinio presedan koji će nas skupo koštati. O tome se šuti iako signali iz Bruxellesa jasno pokazuju da su oni identificirali fiksiranje tečaja i ocijenili postupak neprimjerenim, te jasno to eksplicirali našoj strani.